

Tarnaszentmária ?si temploma

2010 január 19. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Tarnaszentmária a Mátra keleti lábánál kanyargó Tarna folyócska s a völgyében futó vasútvonal mentén, híres borterm? vidéken fekv?, alig ötszáz lelkes falu. Bár temploma hazánkban szinte egyedülállóan korai keletkezés?, írott forrásban csak viszonylag kés?n találkozunk a település nevével: egy 1417-ben kelt birtokösszeírásban, Zenthmaria alakban. A falu neve ekkor még bizonyára megegyezett az ?si plébániáéval, temploma véd?szentjéül csak jóval a török hódoltság után (1723 táján) választották el?bb Szent István királyt, majd Sz?z Máriát. A falu pecsétjén még 1746-ban is a Szent Mária felirat olvasható.
Fontos tisztáznunk, hogy a katolikus egyház véd?szentjei közt nemcsak az istenszül? szent Sz?z Mária szerepel: ismerünk egy – megkülönböztetésül Egyiptominak nevezett – másik, különös sorsú Máriát is. Ez a Szent Mária a legenda szerint sokáig a leg?sibb mesterséget ?zte Alexandria kiköt?jében, majd b?neit megelégelvén elhatározta: elzarándokol a Szentföldre. Az útiköltséget még a megszokott módon rótta le a hajósoknak, ám jeruzsálemi látomása nyomán letelepedett a Jordán folyó mellett, s évtizedekig vezekelt remeteként a sivatagban. A korai középkorban Európa-szerte elterjedt penitenciatartó kultusza, különösen a tengeri és folyami kiköt?városokban; nálunk a Duna menti Somorja (a. m.: Santa Maria) város neve és régi patrocíniuma mellett további fél tucat el?fordulásáról tudunk a régi Magyarország minden tájáról. Ezek egyike a Tarna menti Szentmária község és temploma.
Az épület a falu közepén lév? meredek dombtet?n áll, temet?vel övezve. Nyugati homlokzata az 1872–73-ban végzett b?vítéssel alakult ki a ma is látható formában: az eredeti kisméret? hajót ekkor toldották meg egy karzatos szakasszal, a kései klasszicista stílusú oromfal fölé szép arányú, k?b?l faragott harangtornyot emeltek. Az eredeti tömb azonban Magyarország egyik legrégebben épült egyházát rejti. A csaknem négyzet alakú hajót kétfel?l bizánciás (vagy kaukázusi jelleg?) faragványokkal díszített négy pár faloszlop tagolja. A lépcs?sorral magasan megemelt szentély alatt egy másik szintet találunk, az altemplom háromkaréjos alaprajza pontosan megegyezik a szentélyfejezetével. A kelet felé fekv?, nagyobb ív? szentélyapszis patkóívvel záródik csakúgy, mint a föld alatti kripta keleti karéja. A hajó déli oldalán meredek k?lépcs?n lehet lejutni az alsó szintre.
Az 1977-ben megkezdett és 1986-ban befejezett alapos ásatásnak sikerült tisztáznia az épület különös szerkezeti és formai jegyeit. A kutatást vezet? régész, Kozák Károly véleménye szerint a templom a 970-es évekb?l származik, építése a fejedelmi családhoz köt?dik. Taksony 972-ben bekövetkezett halála után id?sebbik fia, az ?t a fejedelmi trónon követ? Géza megkeresztelkedett, birtokközpontjában, Székesfehérváron háromkaréjos keresztel?kápolnát építtetett. Fivére, Mihály herceg – aki elkísérte Gézát a 973. év húsvétján Quedlinburgban tartott európai fejedelmi csúcsértekezletre – visszatérvén az Aba nemzetség Tarna menti szállásterületén telepedett le, és minden bizonnyal itt, Szentmárián építtette meg hasonló formájú keresztel?- és magánkápolnáját. Az altemplomban talált, leletei alapján fejedelminek ítélt X. századi sírhely aligha lehetett másé, mint Mihály hercegé, aki bátyjához hasonlóan az ezredforduló el?tti esztend?kben, 997 táján hunyhatott el.
A világos szín? faragott kövekb?l rakott templom küls? déli falába foglalt hurkoskereszt-faragványt jobb fel?l kiegészít? indadíszes k?darabot az ásatáskor találták meg és helyezték el. Amikor a m?emléki helyreállítás tervéb?l a falubeliek hírét vették, hogy a román kori templomrész el?l el szándékoznak bontani a XIX. század végi toldalékot, tiltakozásukkal megakadályozták a purista ötlet végrehajtását. Az embereknek igazuk lett: a formás, tornyos homlokzat jól illeszkedik a kereken ezer évvel korábbi építményhez.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló